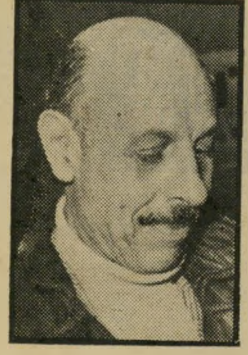

בימי המנדט הבריטי היה היועץ המישפטי לממשלה בעל מעמד של שר המשפטים. בדומה לעמיתו ברבי סניה ובארצות הברית, למרות שבמדינת ישראל קיים שר משפטים, ממשיך היועץ להחזיק בסמכויות אלה. כאשר נלקח הפרופסור אהרון ברק מאחרי הקתדרה באוניברסיטה העברית, לא חלם איש שהוא יפעיל את כל הסמכויות האלה בתקופתו. רבה, עד כי רבים יראו בו כימעת דיקטטור של המדינה. אך כך קרה, בתור קף הנסיבות, לאינטלקטואל הנחבא אל הכלים. הוא קיבל את ההחלטות ששלחו את אשר ידלין לכלא; חיונה את הדעה המישפטית שדחפה את אברהם עופר להתאבדות; הכריח את יצחק רבין להתפטר מראש שות רשימת המערך, ולצאת לחופשה מתפקיד ראש הממשלה; הכריע נגד הגשת מישפט פלילי נגד ייגאל ידן ואבא אבן. בסוף השנה עמד שוב במרכז החיים הפוליטיים, כאשר נתן גיבוי חזק ביותר למסקנותיה של ועדה, שקבעה כי על שריית ממשלה להיפטר מעסקיהם הפרטיים לא רק להלכה אלא גם למעשה. תופעה מעניינת אחרת של השנה היתה ריבוי המישפטים על פי החוק לאיסור לשון הרע. אחרי שתישנה ראשי המועצה הישראלית למען שלום ישראל פלסטנינו זכו במישפט נגד ועד העדה החרדית, שהשימעה אותם כ"אנטיציונים", ירד על המדינה מטר של מישפטים. ייגאל ידן הגיש ארבעה מישפטים פליליים ומישפט אר הרי אחד נגד העולם הזה, וכך עשה שמואל תמיר. רחבעם ("גנדי") זאבי הגיש מישפט נגד ח"כ אהוד אול"ן מרט, ח"כ זק אמיר הגיש מישפט נגד אישה הכנסת של תשל"ז, ח"כ שמואל פלאטרושן, וזה מצידו הגיש מישפטים נגד העיתונאי ישעיהו ברפורט, סידרת הארץ על "הפשע המאורגן" הנחילה לו שורה של מישפטים, ונראה כי שורה זו תתארך בתשל"ח. באיחור של תריסר שנים, קיבל החוק הדרקוני את משמעותו.

שתי תוספות אותנטיות חדשות נוספו השנה לחיים המדיניים של ישראל: התנועה הדמוקרטית לשינוי מצד אחד, ומחנה שלי מצד שני. השתיים הן שונות זו מזו כמו שני ראשיתן: הפרופסור ייגאל ידן מכאן, אריה ("לובה") אליאב מכאן. שניהם באו ממרכז המיסד הקודם. שניהם מרדו בו. אך היו אלה מרידות שונות: אליאב וחבריו כפרו בכמה ממסכמות היסוד של המדיניות הישראלית, ועל כך שילמו בכישלון יחסי בבחירות. ידן וחבריו הלכו בדרך הקלה, דיברו רק על טכניקה של בחירות ומכניקה של סידורי שילטון, ועל כן הגיעו בבחירות להישג מרשים. אך בסוף תשל"ז היה קיים ספק חמור לגבי משמעות ההישג הזה בטווח הארוך. שום תופעה פוליטית בישראל לא עוררה השנה מהר מה כה רבה וממושכת כמו הקמתה והתפתחותה של ד"ש. המפלגה החדשה פונקה על ידי הטלוויזיה והעיתונות הרבה יותר מאשר הליכוד, ולאין שיעור יותר ממחנה שלי. אולם נסתבר שיחסי ציבור אינם תחליף להישג פוליטי אמיתי. ד"ש מילאה תפקיד חשוב במהפכה הפוליטית שאירע עה ב-17 במאי — אך לא היה זה התפקיד שהיא רצתה למלא. יתכן כי לולא העריקה ההמונית ממפלגת העבודה לד"ש, לא היה המערך מאבד את מעמד הבכורה שלו כסיעה הגדולה ביותר בכנסת, ועלייתו לשלטון של מנחם בגין היתה נמנעת. אם קיוו ראשי ד"ש ליהנות מפירות הניצחון, הם אוכזבו. למרות כוחם הפרלמנטרי ולמרות מיקומם האידיאלי על המפה הפוליטית, שאיפשר להם לכרות ברית עם השמאל ועם הימין, הם נשארו בחוץ. באופוזיציה הם היוו גורם עלוב. לעומת שלי הקטנה, שלדבריה היה מישקל סגולי של גישה פוליטית אלטרנטיבית, לא היה בפי ד"ש דבר שנגע לבעיות היסוד האמיתיות, וכל כמיהתה, בסוף תשל"ז, היתה לזכות בכיסאות ממשלתיים.

אשה

לאה רבין: הנפילה

אמנות

דניצ'גר: הנוף הקדוש

בקנדה הרחוקה עשתה אשה צרות לבעלה המפורסם. מרגרט טרודו גרמה סנסציה כאשר נטשה את בעלה, ראשה הממשלה, כדי לבלות בחו"ל בחברת זמר מפורסם. היא חזרה, נפרדה ודיברה על גירושין, אך הסקרים הראו כי לא גרמה נזק לקאריירה של הבעל. שונות לגמרי היו קורותיה של לאה רבין, אשתו של ראש ממשלת ישראל. במשך כל השנים הארוכות של ניהוליהם סיפקה לאה את הדחיפה והתמריץ ליצחק, עד שהגיע לכס הרם. השנה גרמה במישרין לנפילתו. המעשה עצמו היה קטן, כימעת שיגית. לאה רבין עשתה מה שעושות ישראליות רבות במצב דומה. כדי לממן נסיעות וקניות קטנות בחו"ל, החזיקה באמריקה חשבונות בנק. זה היה בניגוד לחוק, אך בעוד שאזרחים רגילים אינם מקפידים ביותר על קיום חוק כזה, כשיש להם הכנסות בחו"ל, הרי הפרת החוק עליידי מישפחת ראשה הממשלה היא מעשה חמור. וגרוע מזה: והי שטות. אם נבחן אופיו של אדם בימי צרה, הרי הוכחה לאה רבין כי היא עשויה מחומר איתן. היא לא נשברה. במעמד המשפיל בבית המישפט נהגה בכבוד, ובמים הקשים ביותר נהגה כאשה חזקה. עורה לה בכך עמדת בעלה, שעמד לצידה בלי הסתייגות, ושרכש אהדה רבה בדברים הגלויים והכנים שבהם הכריז בו פרישתו מראשות הרישימה ועל יציאתו לחופשה מתפקידו כראשה הממשלה.

תאונת הדרכים הקטלנית, שבה ניספה יצחק דניצ'גר, הזכירה לציבור כי חי בקירבו אדם בעל שיעור קומה אמנותי. שכימעת נשכה בין האופנות החולפות ואמני יחסי הציבור. דניצ'גר, חתן פרסי ישראל, היה הרבה יותר מאשר פסל או אדריכל. הוא היה יוצר והוגה דיעות אמנותיות. פסליו, העומדים בלב הנוף בארץ ובארצות אחרות, הם רק חלק קטן מיצירתו. שברובה אינה נראית לעין. כי דניצ'גר ראה באמנות רק חלק ממערכת החיים, שחלקיה קשורים זה בזה — חייה הציבור והאמנות, הפרט והכלל, הפוליטיקה והסיגנון, החי והצומח. הוא הקדים את זמנו בכך שראה בתצלול הנוף את אחד המשימות המרכזיות של הדור, פעל לריפוי פיצעי הכרמל במחצבות נשר, למד בגנות והקדיש את חודשיו האחרונים למחקר, שבא לגלות את הקשר בין המיתוס השמי הקדום ובין שימור נוף הארץ והמרחב — על כל במה ותחת כל עץ רענן. דניצ'גר, יפה תואר ויפה נפש, היה מושרש בנוף הארץ, קשור להיסטוריה של הארץ על כל תקפותיה ותרבותיה, ובאחת שעה היה אורח העולם במובן הטוב ביותר של המילה. כאקטיביסט פוליטי הגן על הכפריים הערביים, שהשילטונות ביקשו להפקיע את אדמותיהם. כמורה, חינוך דור שלם של אדריכלים. לא היה אדם בישר ראל שהיה ראוי יותר לתואר אישה אמנות של תשל"ז.

הכנסת

פלאטרושן: חסינות

עיתונות

מרגלית: חשבון אמריקאי

הכנסת השמינית היתה רעה. הכנסת התשיעית גרועה יותר. במרכזה עומדת תופעה, שהיתה צריכה להיות תור פעה שולית בחיים הפרלמנטריים: החסינות. מסמל בעייתו זו האיש שלא היתה לו כל מטרה בהצגת מועמדותו, אלא לזכות בחסינות "שמואל" ("סמי") פלאטרושן הודה בגלוי כי הקים רשימה אישית לכנסת כדי לסכל את פקודת המעצר הבינלאומית של אינטרפול ואת בקשת ההסגרה של ממשלת צרפת, שהאשימה אותו בשורה ארוכה של מעשים פליליים. פלאטרושן טוען כי במהרה לך מערכת הבחירות התעורר בו הרצון לפעול גם לפי תרון בעיות לאומיות. בחירות של פלאטרושן במיספר עצום של קולות (שרובם אבדה, בשל העדר מועמד שני ברשימה), ובאמצעים שנשאו שנויים במחלוקת, היא סימון דרך בחיים הפוליטיים של ישראל. בכנסת איש הח"כ החזק בלא יכולת להשיג מיעוט אחת, ביגלל אידיעה השפה העיברית, כשהוא מאוין באוזניות לתירגום סימולטאני הנערך על חשבוננו. (בדיחה אופיינית אומרת שבעצם הוא מקשיב לקאסטות של מוזיקת פופ.) בצורה אחרת ניצל את החסינות ח"כ אהוד אול"ן מרגלית, שהציא שישה מקרייה של מקראותיו ישראלים, כשהוא מטיח האשמות פליליות שונות באזרחים, תוך ניצול חסינותו. בשיחה שנערכה בבניין הכנסת איים אולמרט, כי יחידה מיוחדת של הצבא והמישטרה תרי צח את האנשים המוגדרים על ידיו כאנשי העולם התחתון, אם אלה יעזו לקום נגדו. במעשה אופייני לכנסת זו, הוקלטה שיחה זו בחשאי עליידי מזכירו של ח"כ אחר, צ'רלי ביטון, המתפאר בעברו הפלילי. ביטון, מאנשי הפנתרים השחורים לשעבר, נבחר בקולות הבוחרים הערביים של רמת גן, ונתגלה כאחד הח"כים הפעילים.

חלומו של כל עיתונאי הוא ליצור את החדשות, תחת לסקר אותן בלבד. השנה הגשימו כמה עיתונאים חלום זה. עלה על כולם כתב העולם הזה, ייגאל רביב, שהטי ביט את חזתו על המאורעות הפוליטיים בהשיפת שתי פרשות גדולות: פרשת אשר ידלין ופרשת אברהם עופר, הפרשנים עדיין חלוקים בדעותיהם על השאלה באיזו מידה השפיעו פרשות אלה על התמוטטות מיפלגת העבודה. פרשה שלישית שנחשפה עליידי רביב בתשל"ז, ושברמכות עמד ייגאל ידן, הגיעה לבית המישפט ובוודאי תכה הדים בתשל"ח. המסורת שאין העולם הזה מעניק את תואר אישה עייתונות לחברי המערכת שלו עצמו, פינתה את הדרך למועמד חשוב אחר לתואר זה. הוא השפיע במישרין על מאור רעות השנה. כתב הארץ, דן מרגלית, היה האיש שפירסם את הידיעה על חשבונות הבנקים של הווג רבין בארצות הברית, ובכך גרם במישרין לפרישתו של יצחק רבין מראשות רשימת המערך בבחירות. בצורה אחרת לגמרי השפיע כתב שער, ישראל קצובר, האיש שהודיע בעליפה לח"כ פא"י, קלמן כהנא שהטכס הממלכתי לקבלת פני מטוסי הארץ 15 עומד לגרום לחילול שבת. הודעה זו הדליקה את הפתיל של הפצצה, שפוצצה את ממשלת רבין והגרמה לעריכת בחינות מוקדמות. כי כהנא מחה מראש על חילול השבת, והתעלמות הממשלה מאזהרה זו סתמה לה את דרכי הנסיגה. סקופ עיתונאי מסוג אחר, שהושג עליידי צלם דווקא: איש העולם הזה, פיטר פן, שהסתנן בתכסיס מחוכם לחדרו של מנחם בגין בבית החולים, וששמע מפיו לראשונה שלקה בהתקף לב ושהיה "כפסע ביני לבין המוות".